

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

165

Vragen namens het lid **Bamenga** (D66) aan de Minister en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat over *het RIVM-onderzoek ter onderbouwing van het Europese PFAS restrictievoorstel en het bericht: Advies aangescherpt: speel niet in zeeschuim, maar strandganger weet van niets* (ingezonden 15 augustus 2024).

Antwoord van Minister **Madlener** (Infrastructuur en Waterstaat) en van Staatssecretaris **Jansen** (Infrastructuur en Waterstaat) (ontvangen 3 oktober 2024). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2023–2024, nr. 2354.

Vraag 1

Erkent u alle resultaten en conclusies uit het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)-onderzoek «De risico's van PFAS (inclusief F-gassen) emissies – samenvatting van de onderbouwing van het REACH restrictievoorstel»?^{1 2}

Antwoord 1

De Staatssecretaris heeft het RIVM gevraagd om een samenvatting te maken van de wetenschappelijke onderbouwing van het Europese PFAS restrictievoorstel. Met dit rapport wordt met bevoegde gezagen gewerkt aan een praktische handreiking voor vergunningstrajecten in de omgang met PFAS-emissies. Daarmee kunnen bevoegde gezagen hun besluiten onderbouwen om de eisen ten aanzien van PFAS emissies verder aan te kunnen scherpen.

In het voorstel voor een Europese restrictie op PFAS in het kader van de REACH verordening is uitgebreid gemotiveerd waarom het nodig is om de impact van PFAS op het milieu te beperken en waarom het nodig is om de toelating van PFAS als product op de markt en het gebruik daarvan te verbieden. PFAS komt in het milieu via verschillende routes, niet alleen via producten die zijn gemaakt van PFAS, maar ook via emissies, bijvoorbeeld lozingen en in het afvalstadium. De uitstoot van PFAS wordt niet door REACH gereguleerd, maar valt onder andere kaders zoals de Kaderrichtlijn Water (lozingen), de Kaderrichtlijn afvalstoffen (afvalstoffen) en de Richtlijn

¹ NOS, 24 juli 2024, Advies aangescherpt: speel niet in zeeschuim, maar strandganger weet van niets (nos.nl)

² De risico's van PFAS (inclusief F-gassen) emissies – samenvatting van de onderbouwing van het REACH restrictievoorstel | RIVM

Industriële Emissies (industriële installaties) die in het Nederlandse milieu- en omgevingsrecht zijn geïmplementeerd.

Voor het vervolg is daarnaast van belang dat PFAS als groep na recente besluitvorming in augustus 2024 is aangemerkt als prioritaire stof onder het OSPAR-verdrag (Verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu in het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan). De uitwerking hiervan wordt nu in beeld gebracht. Onder artikel 5.22a van het Besluit Activiteiten Leefomgeving (BAL) worden prioritaire stoffen onder het OSPAR verdrag als ZZS gekwalificeerd. Dit wordt verwerkt in periodieke actualisatie van de ZZS lijst.

Vraag 2

Deelt u de mening dat het voldoende juridische basis zou moeten bieden voor omgevingsdiensten en bevoegde gezagen om op te treden tegen de aanhoudende uitstoot/lozing van PFAS in Nederland, overwegende dat het RIVM concludeert dat elke extra emissie van PFAS bijdraagt aan de waarschijnlijkheid van schadelijke effecten voor mens en milieu? Zo niet, waarom niet en bent u bereid om de wetgeving hierop aan te passen?

Antwoord 2

Het RIVM-rapport geeft de risico's van PFAS emissies weer. Het rapport zelf bevat geen analyse van de juridische mogelijkheden tot het inperken van PFAS-emissies. Wel kan dit rapport als bouwsteen worden gebruikt voor de onderbouwing van individuele besluiten over het aanscherpen van vergunningen of het opleggen van maatwerkvoorschriften om emissies van PFAS (en een groot deel van de F-gassen) uiteindelijk naar nul terug te brengen. Dat is ook de reden dat de Staatssecretaris dit rapport heeft gevraagd. Het is aan het bevoegd gezag om in het concrete geval te bepalen of aanscherping nodig en mogelijk is. Bij dit besluit dienen alle relevante feiten en omstandigheden gemotiveerd te worden meegewogen.

Om de bevoegd gezagen hierin te ondersteunen wordt momenteel, zoals ook vermeld in de Kamerbrief van 18 juni jl. over de Resultaten van het Impulsprogramma Chemische Stoffen³, samen met de koepels IPO (Interprovinciaal Overleg), VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten), Omgevingsdienst Nederland en de Unie van Waterschappen, gewerkt aan een praktische handreiking voor vergunningstrajecten in de omgang met PFAS-emissies. Hierover zal de Kamer in het najaar verder geïnformeerd worden. De verwachting is dat hiermee een belangrijke stap wordt gezet in het benutten van de bestaande juridische mogelijkheden van bevoegd gezagen bij gebruik van hun vergunningverlenende bevoegdheden als het gaat om emissies van PFAS. De Staatssecretaris zal de ontwikkelingen in de praktijk en rechtspraak nauwlettend in de gaten houden.

Vraag 3

Kunt u per volgende risicobeoordeling van het RIVM aangeven of u deze overneemt en welke consequenties dit gaat hebben voor het gekozen PFAS-beleid:

- a. Alle PFAS – op een kleine specifieke groep na – zijn zeer persistent of breken af tot een PFAS die extreem persistent is. Deze persistentie is vele malen hoger dan het criterium voor «zeer persistent» in REACH;
- b. PFAS worden, als gevolg van verhoogde mobiliteit in water en «long range transport potential», al over de hele wereld in het milieu aange troffen en de concentraties nemen toe in de tijd;
- c. De aanwezigheid van PFAS in het milieu leidt tot blootstelling van mensen en dieren en de gehalten in het milieu zullen toenemen bij voortdurende emissies;
- d. Schadelijke effecten die voor verschillende individuele PFAS bekend zijn omvatten hormoonverstoring, aantasting van het immuunsysteem, schade aan lever, nieren, schildklier, effecten op de voortplanting. Deze effecten kunnen optreden bij dieren en mensen;
- e. PFAS kunnen ophopen in mensen, dieren en planten, dit draagt bij aan een verhoogde blootstelling van mensen en een verhoogd risico op het optreden van de schadelijke effecten;

³ Kamerstukken II 2023/24, 22 343, nr. 396.

- f. De nu beschikbare testmethodes voor toxicologisch onderzoek zijn ongeschikt om alle effecten van langdurige blootstelling en blootstelling aan meerdere stoffen (waaronder PFAS) tegelijkertijd aan te tonen;
- g. In sommige gevallen, bij zogenaamde «legacy» PFAS (de stoffen zoals PFOS en PFOA die inmiddels zijn verboden en in het verleden zijn uitgestoten en nu nog in het milieu aanwezig zijn) zijn de milieuc concentraties al hoger dan veilig wordt geacht. Dat wil zeggen dat additionele emissies van andere PFAS zullen bijdragen aan de situatie dat schadelijke effecten op de gezondheid door PFAS op kunnen treden;
- h. De nu beschikbare methodes voor sanering van bodem en zuivering van water zijn ongeschikt om vervuiling met PFAS op te lossen?

Antwoord 3

Deze constatering komen uit het RIVM-rapport. Dit rapport is in opdracht van de Staatssecretaris opgesteld. Het RIVM-rapport is een samenvatting van de wetenschappelijke onderbouwing van het REACH restrictievoorstel, waarvan een risicobeoordeling deel uitmaakt. Het restrictievoorstel is zeer uitgebreid en bevat onderzoeken uitgevoerd door wetenschappelijke instituten van de vijf indienende landen, waaronder Nederland. De wetenschappelijke onderbouwing van het Europese restrictievoorstel is openbaar⁴, maar om de leesbaarheid en bruikbaarheid van de onderbouwing voor de praktijk te vergroten, heeft de Staatssecretaris het RIVM gevraagd een samenvatting te maken.

Het RIVM-rapport kan zoals bij de beantwoording van vraag 2 is uitgelegd door de bevoegde gezagen worden gebruikt om voorschriften in een vergunning wat betreft emissies van PFAS te onderbouwen. Besluiten waarmee vergunningvoorschriften worden aangescherpt of maatwerkvoorschriften worden gesteld, moeten deugdelijk gemotiveerd worden.⁵ Het rapport biedt een bouwsteen voor deze onderbouwing om de risico's van emissies van PFAS (en sommige F-gassen) te beperken met het oog op een gezonde en veilige leefomgeving.

Daarnaast kan het rapport in bepaalde gevallen een rol spelen bij de toepassing van de wettelijke zorgplichten. Op basis daarvan is iedereen die een milieubelastende of lozingsactiviteit verricht en weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat die activiteit nadelige gevolgen kan hebben, verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van diegene kunnen worden gevraagd om die gevolgen te voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. Dit geldt ook voor emissies van PFAS. Het RIVM-rapport kan een rol spelen bij de invulling van de redelijkerwijs formule, in die zin dat degene die zo'n activiteit verricht (bijv. een lozing) met de kennis uit het RIVM-rapport wordt geacht rekening te houden. Het bevoegd gezag kan dit betrekken bij de besluitvorming over eventuele handhaving van de zorgplichten als naar het oordeel van het bevoegd gezag evident is dat dit in bepaalde gevallen, bijv. milieu incidenten, niet of onvoldoende is gebeurd.

Vraag 4

Is het op dit moment mogelijk voor bevoegde gezagen en omgevingsdiensten om een revisieverplichting voor een vergunning op te leggen aan bedrijven wanneer de uitstoot van het betreffend bedrijf schadelijk zou zijn voor de omgeving? Zo niet, waarom niet? Zo ja, waar uit de Omgevingswet leidt u dit af en heeft u voorbeelden van situaties waarin dit ook daadwerkelijk is gebeurd?

Antwoord 4

De (vrees voor de) schadelijkheid van de emissie valt niet onder het criterium voor een revisievergunning. Een revisievergunning is, volgens artikel 5.43, eerste lid, van de Omgevingswet, in het belang van een doelmatige uitvoering en handhaving. De revisiebevoegdheid heeft vooral een administratief karakter en vervangt eerder verleende vergunningen. Het stapelen van verschillende vergunningen kan namelijk een onoverzichtelijke vergunning situatie veroorzaken. De Omgevingswet regelt dat het bevoegd gezag een ambtshalve bevoegdheid heeft om te voorzien in een administratieve

⁴ Annex XV reporting format 040615 (europa.eu)

⁵ Bijvoorbeeld rechtbank Den Haag 31 oktober 2021, ECLI:NL:RBDHA:2023:17156.

samenvoeging van verschillende verleende vergunningen tot één vergunning, met het oog op een doelmatige uitvoering en handhaving. Het is dan aan het bevoegd gezag om in het concrete geval te bepalen of de omgevingsvergunning kan of moet worden aangepast. Daarbij is het bevoegd gezag gehouden aan de instructieregels in afdeling 8.10 van het Besluit kwaliteit leefomgeving over actualisering, wijziging en intrekking van omgevingsvergunningen. Tegen een besluit tot het ambtshalve wijzigen of intrekken van een vergunning kan een procedure worden aangespannen bij de rechter. Het bevoegd gezag behoort regelmatig te bezien of de voorschriften die aan de vergunning zijn verbonden nog toereikend zijn gezien de ontwikkelingen van de technische mogelijkheden tot het beschermen van het milieu en de ontwikkelingen met betrekking tot de kwaliteit van het milieu. Indien bij dat bezien blijkt dat de vergunningvoorschriften niet langer toereikend zijn gezien de ontwikkelingen van de technische mogelijkheden tot het beschermen van het milieu en de ontwikkelingen met betrekking tot de kwaliteit van het milieu, is er op basis van artikel 8.99 van het Besluit kwaliteit leefomgeving een verplichting voor het bevoegd gezag om ambtshalve de vergunningvoorschriften te wijzigen.

Vraag 5

Welke juridische gevolgen heeft het onderzoek van het RIVM voor de mogelijkheden van bevoegde gezagen en omgevingsdiensten om de uitstoot/lozing van PFAS verder terug te dringen? Zal er nog verder onderzoek worden gedaan naar deze juridische consequenties? Zo ja, wanneer ontvangt de Kamer daar de resultaten van?

Antwoord 5

Zoals bij vraag 2 is aangegeven, kan het rapport van het RIVM worden gebruikt voor het onderbouwen van besluiten waarmee bijvoorbeeld vergunningvoorschriften of maatwerkvoorschriften worden opgelegd. In het najaar komt er een handreiking voor bevoegde gezagen hoe in vergunningverlening om te gaan met PFAS-emissies bij bedrijven, rekening houdend met de conclusies uit dit RIVM-rapport. Deze handreiking wordt ook ter informatie aan uw Kamer toegezonden.

Vraag 6

Welk precedent scheidt het voor de uitstoot/lozing van PFAS door bedrijven, overwegende dat er recent meerdere uitspraken zijn gedaan in zaken over pesticidegebruik bij bloemeteelt waarbij «de reële kans op gezondheidsschade van de omwonenden en hun kinderen» wordt aangehaald als onderbouwing?⁶

Antwoord 6

Het is nog onduidelijk in hoeverre deze uitspraak in een gewasbeschermingszaak een precedent zal scheppen voor zaken die gaan over PFAS. De aangehaalde uitspraak⁷ betreft een civielrechtelijk zaak. De voorzieningenrechter verbood het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen voor de lelieteelt «omdat zij de kans op gezondheidsschade gezien de intensiteit van het gebruik van de gewasbeschermingsmiddelen aannemelijk vindt» (overweging 1.1 van de uitspraak). Het betreft een uitspraak in een concrete casus, waar geen algemene conclusies uit kunnen worden getrokken. Het is ook een uitspraak in kortgeding. Er volgt nog een bodemprocedure en vervolgens kan tegen die uitspraak nog beroep worden ingesteld. Of in de bodemprocedure eenzelfde lijn wordt gevolgd, is nog niet zeker.

Vraag 7

Deelt u de mening dat ook bij uitstoot/lozing van PFAS inmiddels duidelijk is dat er een reële kans op gezondheidsschade van de omwonenden en hun kinderen is? Zo niet, op basis waarvan denkt u van niet en hoe verhoudt dit

⁶ Uitspraak van de Rechtbank Limburg inzake een Verbod op gebruik gewasbeschermingsmiddelen lelieteelt nabij woonwijk, geraadpleegd via: ECLI:NL:RBLIM:2024:2330, Rechtbank Limburg, C/03/329579 KGZA 24-111 (rechtspraak.nl).

⁷ ECLI:NL:RBLIM:2024:2330

zich tot het eerder aangehaalde RIVM-onderzoek? Zo ja, welke opvolging gaat hieraan worden gegeven?

Antwoord 7

Het REACH-restrictievoorstel en de RIVM-samenvatting tonen wetenschappelijk aan dat de concentraties van PFAS in het milieu en daarmee de blootstelling van de mens al zo hoog zijn dat gezondheidseffecten (zoals een primair vertraagde respons op vaccinaties) niet zijn uit te sluiten. Bij onverminderd voortgaande lozingen lopen de concentraties PFAS in het milieu verder op waardoor mensen over langere tijd steeds meer PFAS binnenkrijgen wat de kans vergroot op negatieve effecten op de menselijke gezondheid. Het Europese restrictievoorstel is een actie om toekomstige schadelijke effecten te beperken door een zo breed mogelijk verbod op gebruik en in de handel brengen van PFAS. Tegelijkertijd is het ook belangrijk om de emissies van PFAS aan te pakken. Hiertoe hebben bevoegde gezagen de afgelopen jaren al belangrijke stappen gezet. Zo zijn een deel van de PFAS al als ZZS aangemerkt en dient hier reeds te worden voldaan aan de minimalisatieplicht. Om bevoegde gezagen te helpen bij het inperken van de overige emissies van PFAS, heeft de Staatssecretaris opdracht gegeven voor deze RIVM-samenvatting. Voor de opvolging van het RIVM-onderzoek binnen de kaders van vergunningverlening en maatwerk, verwijst de Staatssecretaris graag naar mijn antwoorden bij de vragen 2 en 5.

Het RIVM constateerde daarnaast dat mensen meer PFAS binnenkrijgen dan volgens de gezondheidskundige grens goed is⁸. Met het meerjarige PFAS programma⁹ brengt het RIVM in kaart hoe de blootstelling van de Nederlandse bevolking aan PFAS verminderd kan worden. Hiernaast is de actieagenda Industrie en Omwonenden¹⁰ opgezet om de gezondheid van omwonenden beter te beschermen naar aanleiding van de aanbevelingen van het gelijknamige rapport¹¹ van de Onderzoeksraad voor Veiligheid. Een thema onder die actieagenda is «gezondheid volwaardig meewegen in het kader van de Omgevingswet».

Vraag 8

Deelt u de mening dat ook voor deze stoffen een (voor)zorgplicht geldt, overwegende dat de Staatssecretaris meermaals heeft aangegeven geen opvolging te willen geven aan de aangenomen motie van het lid Klaver c.s. (Kamerstuk 36 410, nr. 25) die verzoekt om potentieel zeer zorgwekkende stoffen gelijk te stellen aan zeer zorgwekkende stoffen (PZZs)?

Antwoord 8

Op grond van de zorgplicht is iedereen die een milieubelastende of lozingsactiviteit verricht waarbij gevaarlijke chemische stoffen kunnen vrijkomen, verantwoordelijk om gezondheids- en milieurisico's van die activiteit te voorkomen en waar deze toch optreden, risico's zoveel mogelijk te beperken. Deze zorgplichten gelden ook voor deze stoffen, voor degenen die milieubelastende of lozingsactiviteiten verrichten.

Het voorzorgsbeginsel is iets anders dan de zorgplicht. Het voorzorgsbeginsel gaat over onzekere risico's en is gericht tot de overheid (de wetgever of het bevoegd gezag) en is aan de orde als er weliswaar nog geen volledig wetenschappelijk bewijs is over de precieze aard en omvang van de risico's, maar de al wel beschikbare wetenschappelijke gegevens aanleiding geven om te handelen vanuit voorzorg. Het bevoegd gezag of de wetgever kan invulling hieraan geven door maatregelen vast te leggen in vergunningen of maatwerkvoorschriften, zoals bijvoorbeeld een monitoringsvoorschrift. In het overleg met Uw Kamer is destijds naar aanleiding van de motie de Hoop toegezegd¹² om een onderbouwing van de schadelijkheid van PFAS en F-gassen die geen ZZS zijn door het RIVM te laten leveren. Hierop is in antwoord op vraag 1 tot en met 3 nader ingegaan.

⁸ RIVM: Te veel blootstelling aan PFAS in Nederland | RIVM

⁹ Onderzoeksprogramma PFAS | RIVM

¹⁰ Kamerstukken II 2023/24, 28 089, nr. 273.

¹¹ Rapport Onderzoeksraad voor Veiligheid, Industrie en Omwonenden, april 2023: Industrie en Omwonenden - Onderzoeksraad voor Veiligheid

¹² TZ202311-021

Vraag 9

Erkent de Staatssecretaris dat zolang een stof op de PZZS-lijst staat er een kans is dat de betreffende stof zeer schadelijk is voor mens, dier en milieu? Bent u bereid om een verplichting op te leggen tot vervolgonderzoek wanneer een stof op de PZZS-lijst komt te staan? Zo niet, waarom niet en welke stappen worden er nu gezet zodra een stof op de PZZS-lijst komt te staan?

Antwoord 9

De pZZS-lijst bevat stoffen die op dit moment in Europa in onderzoek zijn. In tegenstelling tot deze «potentieel Zeer Zorgwekkende Stoffen» (pZZS) is het bij «Zeer Zorgwekkende Stoffen» bewezen dat ze aan criteria voldoen, uit artikel 57 van de Europese REACH verordening, met schadelijke eigenschappen zoals kankerverwekkend of hormoon verstorend. Bij pZZS is dit niet zeker. Omdat de lijst niet is gebaseerd op een beoordeling van stoffeigenschappen, ontstaat er regelmatig verwarring en onterechte zorg over¹³. Daarom is de Staatssecretaris bezig, samen met bevoegde gezagen en het RIVM, om een routekaart te ontwikkelen als handreiking voor bevoegde gezagen over hoe ze om kunnen gaan met het toepassen van het voorzorgsbeginsel bij onzekere risico's bij emissies van chemische stoffen¹⁴. Daarbinnen wordt bekeken hoe de pZZS systematiek omgevormd kan worden zodat het op voorhand duidelijker wordt voor bevoegde gezagen welke stoffen in de toekomst waarschijnlijk ZZS worden, inclusief handelingsperspectief¹⁵. Dit valt binnen het project Voorzorg en Zorgplicht van het Impulsprogramma Chemische Stoffen. De Kamer zal hier in het najaar in meer detail worden geïnformeerd.

Vraag 10

Bent u bereid de motie van het lid Bamenga (Kamerstuk 28 089, nr. 280) oordeel kamer te geven, overwegende dat u eerder heeft verzocht om deze motie aan te houden tot de onderhandelingen over de herziening van de Richtlijn Industriële Emissies (RIE) waren afgerond, en overwegende dat deze onderhandelingen inmiddels zijn afgerond? Zo niet, waarom niet?

Antwoord 10

De motie van het Lid Bamenga¹⁶ verzoekt om wettelijk vast te leggen dat bevoegde gezagen aan de onderkant van Best Beschikbare Techniekenbandbreedtes (BBT-bandbreedtes) moeten vergunnen. In de herziene Richtlijn Industriële Emissies (RIE) wordt de verplichting tot het vergunnen aan de strenge kant van de BBT-bandbreedtes reeds vastgelegd. De herziene richtlijn wordt momenteel omgezet naar Nederlandse regelgeving. De uiterste implementatiedatum is 1 juli 2026. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de motie van het lid Bamenga c.s.

Vraag 11

Klopt het dat milieugebruiksruimte op dit moment niet wordt gezien als criterium voor het beoordelen van «Significant nadelige gevolgen vermijden», zoals is opgenomen in de artikel 4.22. 2H van de Omgevingswet?

Antwoord 11

Gebruiksruimte is inderdaad geen criterium voor het stellen van regels over het voorkomen van significante nadelige gevolgen voor het milieu bij de definitieve beëindiging van activiteiten. De regels die zijn gesteld om nadelige gevolgen voor het milieu te voorkomen zorgen er wel voor dat die gebruiksruimte zo groot mogelijk blijft. Milieugebruiksruimte is de ruimte die er is voor activiteiten in de fysieke leefomgeving. Die ruimte is beperkt, soms door internationale of Europeesrechtelijke verplichtingen, soms doordat er nationaal of regionaal grenzen zijn gesteld, zoals bijvoorbeeld omgevingswaarden. Het bevoegd gezag draagt zorg voor de balans tussen het beschermen en het benutten van de fysieke leefomgeving.

¹³ KST 22 343, nr. 384.

¹⁴ KST 22 343, nr. 392.

¹⁵ KST 22 343, nr. 396.

¹⁶ Motie nr. 28 089, nr. 280.

Vraag 12

Bent u bekend met het bericht «Advies aangescherpt: speel niet in zeeschuim, maar strandganger weet van niets»?¹⁷

Antwoord 12

Ja.

Vraag 13

Op basis waarvan is ervoor gekozen om het advies over de aanwezigheid van PFAS in zeeschuim aan te passen?

Antwoord 13

Het advies over de aanwezigheid van PFAS in zeeschuim is ongewijzigd. In december 2023 is het RIVM-onderzoek naar PFAS in zeeschuim en zeewater gepubliceerd¹⁸. Op basis van deze resultaten werd er in het landelijk zwemwateroverleg geconcludeerd dat er geen noodzaak is voor het nemen van extra maatregelen. De deelnemende partijen van het Landelijk Zwemwater Overleg zijn het Rijk, de kustprovincies, gemeenten, GGD en het RIVM. Het advies was en is om na het zwemmen te douchen, handen te wassen voor het eten en daarnaast kinderen en huisdieren geen zeeschuim te laten inslikken.

Naar aanleiding van dat advies zijn er bij de kustprovincies diverse signalen binnen gekomen dat het niet duidelijk was hoe deze informatie geïnterpreteerd moest worden. Daarom is recentelijk als verduidelijking toegevoegd dat kinderen en huisdieren beter niet in het schuim kunnen spelen, omdat dit logischerwijs een manier is om het schuim binnen te krijgen

Vraag 14

Met welk doel is het advies aangepast van «spoelen na een dagje strand» naar het advies is om «kinderen en honden niet in zeeschuim te laten spelen omdat daar hoge concentraties PFAS in zitten»?

Antwoord 14

De toevoeging is gedaan om ervoor te zorgen dat het advies voor iedereen duidelijk is. Zie ook vraag 13.

Vraag 15

Waarom is dit advies nu pas afgegeven, terwijl in België dit advies al ruim anderhalf jaar geldt?

Antwoord 15

Voor het afgeven van een advies moesten er eerst nog onderzoeken langs onze eigen kust worden uitgevoerd. Naar aanleiding van het advies in België, zijn de kustprovincies en Rijkswaterstaat metingen gaan uitvoeren in het zeeschuim en zeewater langs de Nederlandse kust. Daarna heeft het RIVM deze metingen geanalyseerd en een rapportage opgesteld. Op basis daarvan kon er in het landelijk zwemwateroverleg een advies worden vastgesteld.

Vraag 16

Welke risico's lopen mensen als gevolg van contact met PFAS houdend zeeschuim? Deelt u de mening dat mensen goed moeten worden geïnformeerd over de risico's van zeeschuim?

Antwoord 16

Het RIVM concludeerde in hun analyse dat het niet mogelijk vast te stellen wat de concentraties van PFAS in zeeschuim betekenen wanneer je daarmee in contact komt. Wat we wel weten is dat PFAS overal in onze leefomgeving voorkomt en we voornamelijk via voedsel en drinkwater PFAS binnenkrijgen (zie ook vraag 7). Dit maakt dat elke extra vorm van blootstelling onwenselijk is, zo ook via zeeschuim. De Minister deelt inderdaad de mening dat mensen hier goed over geïnformeerd moeten worden. Daarom is hier ook aandacht

¹⁷ NOS, 24 juli 2024, Advies aangescherpt: speel niet in zeeschuim, maar strandganger weet van niets (nos.nl)

¹⁸ Kamerbrief bij RIVM-analyse PFAS in zeeschuim | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

voor op «zwemwater.nl» en de zwemwaterapp, en zijn er zo breed mogelijk persberichten verspreid die deze boodschap uitdragen.

Vraag 17

Op welke manieren zijn mensen geïnformeerd over het gewijzigde advies? Waarom is ervoor gekozen om dit niet breder bekend te maken bij mensen die richting de Nederlandse stranden en/of zwemwater komen? Erkent u dat dit advies met het huidige beleid niet bekend zal zijn onder mensen op het strand of bij zwemwater?

Antwoord 17

De adviezen zijn gepubliceerd op «zwemwater.nl» en de zwemwaterapp. Daarnaast zijn er persberichten gedeeld met gemeentes, strandbeheerders, reddingsbrigades en diverse koepels van recreatieondernemingen en watersportverenigingen. De website «zwemwater.nl» is opgericht om alles omtrent zwemwater in Nederland naar het brede publiek te communiceren. We zien dat de website en bijhorende app goed worden gebruikt. Uit de bezoekersaantallen blijkt dat de website circa een half miljoen individuele bezoekers heeft. Daarnaast is er ook een bijhorende infographic op zwemwater.nl gepubliceerd die in meerdere talen is vertaald.

Vraag 18

Erkent u dat het voorkomen van contact met zeeschuim een eenvoudige manier is om de blootstelling aan PFAS te verlagen?

Antwoord 18

Ja.

Vraag 19

Bent u bereid om alsnog borden te plaatsen met een waarschuwing over de risico's van het zeeschuim en het advies om contact met zeeschuim te vermijden? Zo niet, waarom niet en welke stappen gaat u zetten om mensen aan het strand/zwemwater te informeren?

Antwoord 19

Daar zie ik op dit moment geen aanleiding toe. De officiële informatieborden zijn bedoeld om bezoekers te informeren over de veiligheid op het strand en in de zee. Zo worden de borden gebruikt worden om bezoekers te waarschuwen voor bijvoorbeeld gevaarlijke stromingen die een acuut risico vormen. Het geven van extra informatie waar geen acuut risico geldt, gebeurt niet via de borden. Het advies voor het vermijden van zeeschuim valt in deze categorie. Daarom is in het landelijk zwemwateroverleg besloten om actuele informatie via de website en de app te delen. In oktober dit jaar zal in dat overleg opnieuw worden besproken waar de communicatie nog verder verbeterd kan worden.

Vraag 20

In hoeverre is er samenwerking met onderzoekers en bedrijven om methoden te ontwikkelen om PFAS te kunnen vernietigen of filteren?

Antwoord 20

Er lopen diverse projecten en initiatieven met betrekking de afbraak van PFAS en zuivering van PFAS uit water. Veel projecten lopen via decentrale overheden met een taak voor bodemsanering en zijn gefinancierd met een specifieke uitkering die vanuit het Ministerie van IenW is verstrekt. Voorbeelden zijn Living labs voor innovatieve PFAS-saneringstechnieken samen met de gemeente Utrecht en de Universiteit Utrecht, kennisprogramma PFAS Soesterberg samen met Defensie en de provincie Utrecht, PFAS-zuiveringstechnieken op het EMK-terrein samen met Dura-Vermeer en KWR. Hierbij wordt nauw samengewerkt met de betrokken overheden, het bedrijven en onderzoekers. Daarnaast is het Ministerie van IenW gestart met de uitwerking van een Kennis- en Innovatieprogramma PFAS in bodem en water¹⁹. Binnen dit

¹⁹ Kamerbrief 30 015, 35 334 nr. 122

programma zal in samenwerking met overheden, wetenschap en bedrijfsleven gecoördineerd aan de benodigde innovatie en kennisontwikkeling worden gewerkt. In het programma wordt onder andere gekeken naar de vraag hoe PFAS afgebroken en effectief verwijderd kan worden uit het water-bodemsysteem. Om op dit vlak te kunnen innoveren is ook meer fundamenteel inzicht nodig in hoe PFAS zich gedragen in het water-bodemsysteem. Het programma zal hierbij gericht zijn op het ontwikkelen van kennis voor de meest belemmerende kennislacunes en de beste toepassingsmogelijkheden in de praktijk. Het programma zal een looptijd hebben van vijf jaar en zal naar verwachting begin 2025 starten.